

ชื่อเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย
Title Factors Affecting the Rate of Return on Total Assets of Thai Commercial Banks

---

ชื่อผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิจิตา เบญจมสุทิน
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
E-mail: nithitah_ben@utcc.ac.th
นางสาวสุพรรณษา กล่อมเกลี้ยง
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
E-mail: mint-cup@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสามารถในการทำกำไรและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยแบ่งกลุ่มศึกษาออกเป็น ธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ และธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลาง ความสามารถในการทำกำไรวัดจากอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Rate of return on assets : ROA) ทั้งที่มาจากธุรกิจยืมและมาจากการลงทุน สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย ใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares : OLS) โดยใช้ข้อมูลงบการเงิน ซึ่งประกอบด้วย งบดุล และงบกำไรขาดทุนของธนาคารพาณิชย์ไทย รายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 3 ของปี 2547 ถึงไตรมาส 2 ของปี 2552 ทั้งนี้ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยที่ศึกษา ได้แก่ อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนเงินกู้ยืมต่อเงินให้สินเชื่อ ส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อ ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย อัตราส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการต่อรายได้ทั้งหมด อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมด

ผลการศึกษาพบว่า ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์สูงที่สุด แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์เพื่อให้ได้กำไรที่สูง และเมื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย พบว่า ปัจจัยที่สำคัญสำหรับธนาคารพาณิชย์ไทยทุกกลุ่ม ได้แก่ อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมด ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม รองลงมาได้แก่ สัดส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการต่อรายได้ทั้งหมด และอัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อสินทรัพย์รวม ซึ่งมีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ และธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบในทิศทางเดียวกัน และมีทิศทางตรงกันข้ามสำหรับธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะต้นทุนในการให้บริการหรือต้นทุนของค่าธรรมเนียมต่อการให้บริการธุรกรรมทางธนาคารสูงกว่าค่าธรรมเนียมที่ได้รับจริง ในขณะที่ส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อมีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลางในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ : อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์
ความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย

Abstract

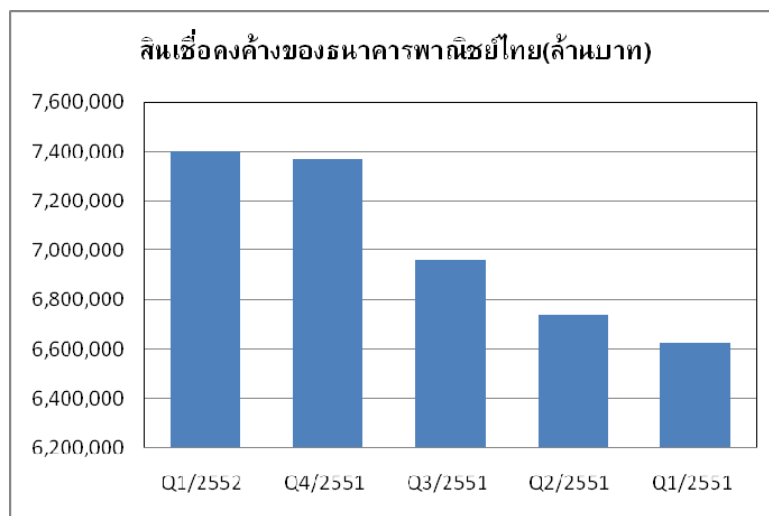
The purposes of this study are to investigate the profit earning capability of Thai commercial banks and to examine the factors that affect profit earning capability of commercial banks. The study divides the sample into 3 categories, namely all-commercial-bank, large-commercial-banks, and medium-commercial-banks. ROA is used to explain the ability to generate return from assets which include assets from borrowing and investment from stock holders. The analysis employs Ordinary Least Square (OLS) method. The quarterly data used in this study consists of commercial banks' financial statements from Q3/2547 to Q2/2552. The factors that include in this study are loan to total asset ratio (RATIOL), total borrowing to loan ratio (BOLOAN), market share, interest rate difference, fee and commission income to total income ratio (FBI) and ratio of expenses in administration to total income (OEI)

The study shows that large commercial banks have the highest ROA which indicates that this group manages assets to generate profit more effectively than that of all-commercial-bank group and medium-commercial-banks group. Ratio of expenses in administration to total income (OEI) is the main factor that influences the profit earning capability of commercial banks in all 3 categories in the opposite direction which complies with the hypothesis. Fee and commission income to total income ratio (FBI) and loan to total asset ratio(RATIOL) influence the profit earning capability of all-commercial-bank group and large-commercial-banks group in the same direction which comply with the hypothesis, while in the medium-commercial-banks group suggests the relationship which is opposite to the hypothesis. This is because Fee and commission expense is higher than the actual fee received. In addition, market share has direct relationship with profit earning capability of medium-commercial-banks group as stated in the hypothesis.

Keywords : Rate of return on assets : ROA

บทนำ

ตลาดการเงินมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมากในฐานะที่เป็นแหล่งระดมเงินทุนเพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนของภาครัฐบาลและภาคเอกชนในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจทั้งในภาคการลงทุน และการบริโภค ตลาดการเงินหลักในประเทศไทยประกอบด้วย ตลาดการเงิน ตลาดตราสารทุน และตลาดตราสารหนี้ แม้ว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ตลาดตราสารทุนและตลาดตราสารหนี้ในประเทศไทยได้มีการพัฒนามากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ภาคเอกชนมีช่องทางการระดมเงินทุนจากแหล่งต่างๆ เพิ่มขึ้น โดย แต่อย่างไรก็ดี แหล่งเงินทุนจากระบบธนาคารพาณิชย์ยังคงมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งเงินทุนหลักในระบบเศรษฐกิจ จะเห็นได้จากยอดสินเชื่อคงค้างของธนาคารพาณิชย์ไทยที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดย ณ สิ้นไตรมาสที่ 4 ของปี 2551 มีขนาด 7.3 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 80 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นของไทย

ที่ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจ และเป็นช่องทางที่สำคัญในการส่งผ่านเงินทุนเข้าและออกจากภาคเศรษฐกิจต่างๆ ดังนั้นผลกระทบของการของธนาคารพาณิชย์จึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับภาวะเศรษฐกิจ นโยบายการเงิน และธุรกิจโดยทั่วไป ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ในประเทศไทยเป็นธนาคารเอกชน เป้าหมายหลักคือการแสวงหากำไรและความมั่นคงของกิจการ อย่างไรก็ตามการที่จะได้กำไรหรือผลตอบแทนมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ ซึ่งอาจเป็นทั้งปัจจัยที่ธนาคารพาณิชย์สามารถควบคุมทิศทางได้ หรืออาจเป็นปัจจัยที่ธนาคารไม่สามารถควบคุมได้ โดยบางครั้งอาจส่งผลกระทบในทางบวกต่อการดำเนินงานทำให้ธนาคารพาณิชย์มีกำไรเพิ่มขึ้นหรืออาจส่งผลกระทบในทางลบต่อการดำเนินงานทำให้ธนาคารพาณิชย์มีกำไรลดลง

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาความสามารถในการทำกำไรและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 กลุ่ม คือ ธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ และทั้งระบบของธนาคารพาณิชย์ ว่าธนาคารแต่ละกลุ่ม มีความสามารถในการทำกำไรและมีปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของแต่ละกลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่ทำการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงภาพรวมของการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย
2. เพื่อศึกษาถึงความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย
3. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย

ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาเฉพาะธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทย ทั้งหมด 8 ธนาคาร โดยแบ่งเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม
  - กลุ่มที่ 1 ธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ
  - กลุ่มที่ 2 ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ ประกอบด้วยธนาคารที่มีส่วนแบ่งตลาดของสินทรัพย์รวมตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป เมื่อเทียบกับสินทรัพย์รวมธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ มีจำนวน 4 ธนาคาร ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)
  - กลุ่มที่ 3 ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลาง ประกอบด้วยธนาคารที่มีส่วนแบ่งตลาดของสินทรัพย์รวมตั้งแต่ร้อยละ 3 แต่ไม่ถึงร้อยละ 10 เมื่อเทียบกับสินทรัพย์ รวมธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ มีจำนวน 4 ธนาคาร ได้แก่ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารธนาชาติ จำกัด (มหาชน)
2. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็น ข้อมูลทุติยภูมิรายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาส 3 ปี 2547 ถึง ไตรมาส 2 ปี 2552 โดยนำข้อมูลมาจากงบการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทย

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาที่ผ่านมา ได้มีผู้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์จำนวนมากที่นำมาใช้ในกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่

วุฒิกกร บำเพ็ญนรกิจ (2538) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ ปี 2527-2536 เป็นเวลา 10 ปี พิจารณาจากปัจจัยต่างๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ แบ่งกลุ่มธนาคารพาณิชย์ออกเป็น 3 กลุ่มตามขนาด คือ ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ ธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง และธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก ใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) กำหนดให้ อัตราส่วนกำไรสุทธิหลังหักภาษีต่อสินทรัพย์ รายได้ เป็นตัวแทนความสามารถในการทำกำไรของธนาคาร

ผลการศึกษาพบว่า อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมด เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อธนาคารพาณิชย์ทั้ง 3 ขนาดมากที่สุด เพราะเป็นต้นทุนของการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในแต่ละธนาคาร ที่มีผลทำให้ธนาคารได้รับกำไรมากขึ้นหรือน้อยลง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ คือ อัตราส่วนเงินลงทุนในหลักทรัพย์ต่อเงินให้สินเชื่อ และส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กคือ ส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อ และสัดส่วนรายได้จากการบริหารตราสารหนี้กับรายได้ทั้งหมด ส่วนตัวแปรอัตราส่วนกับกองทุนต่อเงินให้สินเชื่อ จะมีอิทธิพลต่อการทำกำไรในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่และขนาดเล็ก และตัวแปรอัตราส่วน ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญสะสมต่อเงินให้สินเชื่อจะมีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางและขนาดเล็กเท่านั้น

นิตยา ฐาปนาชีวะ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ และขณะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ระหว่างปี 2537 – 2541 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจที่มีต่อผลการดำเนินงาน และเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยในสองช่วงเวลา คือ ก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ และขณะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทศนิยม รายไตรมาสจากงบดุล และงบกำไรขาดทุนของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ 4 ธนาคาร ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2537 ถึง ไตรมาส 4 ปี 2542 เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อความสามารถในการทำกำไร โดยอาศัยแบบจำลองเชิงซ้อน

การศึกษา พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการทำกำไรในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจมากที่สุด ได้แก่ รายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการ รองลงมาเป็นรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ คุณภาพสินเชื่อ และรายจ่ายที่ไม่ใช่ดอกเบี้ย และปัจจัยที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงการทำกำไรในขณะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจมากที่สุด ได้แก่ คุณภาพสินเชื่อ รองลงมาเป็นรายจ่ายที่ไม่ใช่ดอกเบี้ย รายได้ดอกเบี้ยสุทธิ รายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการ และรายได้จากการบริหารเงินตรา

จอมขวัญ (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ โดยศึกษาตัวแปรต่างๆ ที่เป็นปัจจัยในการทำกำไรและวิเคราะห์ถึงความสามารถในการทำกำไร และทิศทางการปรับตัวของธนาคารพาณิชย์ไทยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาด

ผลการศึกษาพบว่าธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ มากน้อยต่างกันไปในแต่ละปัจจัย แต่ปัจจัยหลักๆ ที่ส่งผลกระทบต่อธนาคารที่ศึกษา ได้แก่ อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้รวม และสัดส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการตามลำดับ

ทิพากร บุญสุวรรณ (2542) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของธนาคารพาณิชย์ไทย : กรณีศึกษา ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) เปรียบเทียบกับธนาคารพาณิชย์ในแต่ละกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของธนาคารพาณิชย์ไทยในแต่ละกลุ่มในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของธนาคารพาณิชย์ไทยแต่ละแห่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ ได้แก่ สัดส่วนรายได้จากการดำเนินงานต่อค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงานซึ่งใช้เป็นตัวแทนในการวัดผลิตภาพพนักงาน มีทิศทางเดียวกันกับ ROA แต่ไม่มีผลกระทบเมื่อทดสอบแยกกลุ่มตามขนาดสินทรัพย์ รองลงมาได้แก่ สัดส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝาก มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับ ROA ในภาพรวมทั้งระบบและกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กแต่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันเมื่อทดสอบในกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่และขนาดเล็ก สำหรับส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยรับ – จ่าย และอัตรากาไรสุทธิเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศส่งผลกระทบต่อทิศทางเดียวกันกับ ROA ในทุกกลุ่มธนาคารพาณิชย์ ในด้านคุณภาพของสินทรัพย์ส่งผลกระทบต่อ ROA ในภาพรวมทั้งระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ทดสอบ แต่มีผลกระทบต่อธนาคารพาณิชย์แต่ละกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับร้อยละ 60 และ 80 เท่านั้น ส่วนปัจจัยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อ ROA ได้แก่ ส่วนแบ่งการตลาดด้านเงินฝาก และสัดส่วนรายได้จากการดำเนินงานต่อค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงานและคอมพิวเตอร์ซึ่งใช้เป็นตัวแทนในการวัดประสิทธิภาพของเทคโนโลยี

วิธีการศึกษา

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่นำมาใช้ศึกษาใช้ข้อมูลจากรายงานประจำปีไตรมาสของธนาคารพาณิชย์ไทย งดสิ้นไตรมาสจากงบการเงิน 2 ประเภท คือ งบดุล และงบกำไรขาดทุนของธนาคารพาณิชย์ไทย ตั้งแต่ไตรมาส 3 ปี 2547 ถึงไตรมาส 2 ปี 2552 รวมทั้งข้อมูลจากรายงานเศรษฐกิจรายเดือนของธนาคารแห่งประเทศไทย

2. วิธีการวิเคราะห์

2.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ศึกษาถึงภาวะเศรษฐกิจและผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงปี 2547 – 2552

2.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยสำคัญต่างๆ ที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยใช้วิธีวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) วิธีนี้เป็นการวัดผลของตัวแปรอิสระต่างๆ หลายตัวที่มีต่อตัวแปรตาม โดยใช้วิธีการประมาณค่ากำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares : OLS) และมีรูปแบบสมการ Multiple Linear Regression สำหรับตัวแปรอิสระในการศึกษานี้ คือ ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย ส่วนตัวแปรตามคือความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยจะศึกษา ในช่วงปี 2547 ไตรมาส 3 ถึง ปี 2552 ไตรมาส 2 ในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน คือ แบบจำลองที่ใช้พัฒนามาจากงานของ วุฒิกร บำเพ็ญนรกิจ(2538) ซึ่งเป็นการศึกษาที่เน้นความสำคัญของการบริหารสินทรัพย์ ที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย แต่การศึกษาในที่นี้ได้นำมาประยุกต์ โดยแบ่งทดสอบตามกลุ่มธนาคาร

ทั้งนี้ดัชนีที่ใช้วัดความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจ ในที่นี้ คือ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Rate of return on assets : ROA) ซึ่งอธิบายถึงความสามารถในการนำสินทรัพย์หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อให้เกิดรายได้หรือผลตอบแทน โดยไม่คำนึงว่าสินทรัพย์นั้นมาจากเงินกู้ยืมหรือมาจากการลงทุนของผู้ถือหุ้น ธนาคารที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงจะมี ค่า ROA สูง เช่นกัน โดยที่ ค่า ROA หาได้ดังนี้

$$ROA (\%) = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \times 100$$

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไร ได้กำหนดฟังก์ชันความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆกับความสามารถในการทำกำไร ดังนี้

$$ROA = f(\text{RATIOL}, \text{BOLOAN}, \text{SP}, \text{MKS}, \text{FBI}, \text{OEI})$$

โดย ROA = ความสามารถในการทำกำไรหรืออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของแต่ละกลุ่มที่ศึกษา

RATIOL = อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ของแต่ละกลุ่มที่ศึกษา

BOLOAN = อัตราส่วนเงินกู้ยืมต่อเงินให้สินเชื่อของแต่ละกลุ่มที่ศึกษา

MKS = ส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อ

- SP = ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย ของแต่ละกลุ่มที่ศึกษา
 FBI = สัดส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียม / บริการต่อรายได้ทั้งหมดของแต่ละกลุ่มที่ศึกษา
 OEI = อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมดของแต่ละกลุ่มที่ศึกษา

สมการที่ 1 ธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ

$$ROA_{\text{ธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ}} = f(\text{RATIOL}, \text{BOLOAN}, \text{SP}, \text{FBI}, \text{OEI})$$

สมการที่ 2 ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ (4 ธนาคาร) ประกอบด้วย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) , ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)

$$ROA_{\text{ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่}} = f(\text{RATIOL}, \text{BOLOAN}, \text{SP}, \text{MKS}, \text{FBI}, \text{OEI})$$

สมการที่ 3 ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลาง (4 ธนาคาร) ประกอบด้วย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) และธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน)

$$ROA_{\text{ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลาง}} = f(\text{RATIOL}, \text{BOLOAN}, \text{SP}, \text{MKS}, \text{FBI}, \text{OEI})$$

สมมุติฐานในการศึกษา

ปัจจัยที่มีผลต่ออัตราผลตอบแทนสุทธิต่อสินทรัพย์ที่ใช้วัดความสามารถความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย ในแบบจำลองอธิบายได้ดังนี้

1) อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ (RATIOL)

เป็นอัตราส่วนที่สะท้อนถึงรายรับที่เกิดจากการปล่อยสินเชื่อ กล่าวคือ ถ้าธนาคารปล่อยสินเชื่อในสัดส่วนที่สูง ธนาคารก็จะมีสัดส่วนรายได้จากดอกเบี้ยรับเพิ่มสูงขึ้นด้วย ดังนั้นถ้าธนาคารพาณิชย์มีปริมาณเงินให้สินเชื่อที่เป็นสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้สูงก็จะมีความสามารถในการทำกำไรสูง อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อสินทรัพย์จึงควรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความสามารถในการทำกำไร

2) อัตราส่วนเงินกู้ยืมต่อเงินให้สินเชื่อ (BOLOAN)

เป็นอัตราส่วนที่สะท้อนถึงต้นทุนของเงินทุน กล่าวคือ ถ้าธนาคารปล่อยสินเชื่อในสัดส่วนที่สูงกว่าเงินฝากก็จำเป็นต้องพึ่งพาเงินกู้ยืมจากแหล่งอื่นเข้ามาเสริมสภาพคล่องของธนาคาร โดยเงินที่กู้ยืมมาจะมีต้นทุนสูงกว่าเงินฝาก ดังนั้นอัตราส่วนนี้น่าจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับความสามารถในการทำกำไรในกรณีทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามมีความเป็นไปได้ที่อัตราส่วนนี้อาจมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับกำไร หากธนาคารมีแหล่งเงินกู้ที่มีต้นทุนที่ต่ำเมื่อเทียบกับเงินฝาก ซึ่งจะทำให้ต้นทุนของธนาคารลดลง และผลตอบแทนของธนาคารอาจจะเพิ่มสูงขึ้น อัตราส่วนเงินกู้ยืมต่อเงินให้สินเชื่อจึงควรความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับความสามารถในการทำกำไร

3) ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย (SP)

หมายถึง ผลต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยรับกับอัตราดอกเบี้ยจ่าย รายได้ดอกเบี้ยจะขึ้นกับอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม หรือการให้สินเชื่อเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นแหล่งรายได้ที่มากที่สุด การขึ้นลงของอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากต่อรายได้ของธนาคารพาณิชย์ ส่วนต่างดอกเบี้ยจ่ายขึ้นอยู่กับต้นทุนของ

เงินทุนซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากเงินฝากและเงินกู้ยืมในแต่ละช่วงเวลา เพราะฉะนั้นธนาคารที่มีต้นทุนการรับฝากต่ำ และมีความสามารถในการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศที่มีต้นทุนต่ำกว่าจะทำให้สามารถลดต้นทุนได้ ธนาคารจึงมีส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยมากขึ้นและได้รับผลกำไรมากขึ้น ดังนั้นส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยควรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความสามารถในการทำกำไร

4) ส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อ (MKS)

หมายถึงส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อของธนาคารแต่ละกลุ่ม เปรียบเทียบกับสินเชื่อทั้งระบบ ซึ่งส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อจะมีผลทางด้านบวกต่อกำไรของธนาคารพาณิชย์ เพราะธนาคารใดมีส่วนแบ่งตลาดสูงย่อมมีการปล่อยสินเชื่อทำรายได้ให้ธนาคารมากและเกิดการประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) จึงประหยัดต้นทุนและมีกำไรเพิ่มขึ้น แต่หากปริมาณสินเชื่อที่เพิ่มขึ้นเป็นสินเชื่อที่ไม่มีคุณภาพส่วนแบ่งตลาดจะมีผลทางลบต่อกำไรของธนาคาร ส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อ น่าจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความสามารถในการทำกำไร

5) สัดส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการ (FBI)

ค่าธรรมเนียมและบริการเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ที่ไม่ใช่ดอกเบี้ย จัดเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่รองลงมาจากรายได้ดอกเบี้ย ในช่วงที่ผ่านมารายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการของธนาคารพาณิชย์ยังไม่สูงมากนัก เพราะธนาคารเป็นผู้รับภาระต้นทุนและค่าใช้จ่ายของค่าบริการต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายค่อนข้างต่างกันมาก แต่ในปัจจุบันช่องว่างของอัตราดอกเบี้ยรับและจ่ายแคบลงทุกที ทำให้ธนาคารต้องหารายได้จากแหล่งอื่นเข้ามาเพิ่ม รายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการจึงถูกให้ความสำคัญมากขึ้น สัดส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการต่อรายได้ทั้งหมด น่าจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความสามารถในการทำกำไร

6) อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมด(OEI)

เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์มีค่าใช้จ่ายในด้านการบริหารงานหรือค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่ดอกเบี้ย ซึ่งประกอบด้วยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงาน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคารสถานที่และอุปกรณ์ ค่าภาษีอากรค่าธรรมเนียมและบริการ ค่าตอบแทนกรรมการเงินสมทบกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินค่าใช้จ่ายอื่น ทั้งหมดถือเป็นต้นทุนของธนาคารพาณิชย์ ธนาคารที่สามารถควบคุมและมีการบริหารที่ดีที่มีประสิทธิภาพ มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่ำเมื่อเทียบกับรายได้ ทำให้ธนาคารได้รับผลกำไรเพิ่มขึ้น เพราะฉะนั้นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ จะมีความสัมพันธ์ทิศทางตรงข้ามกับกำไรของธนาคาร

ผลการศึกษา

1. การศึกษาภาพรวมการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย

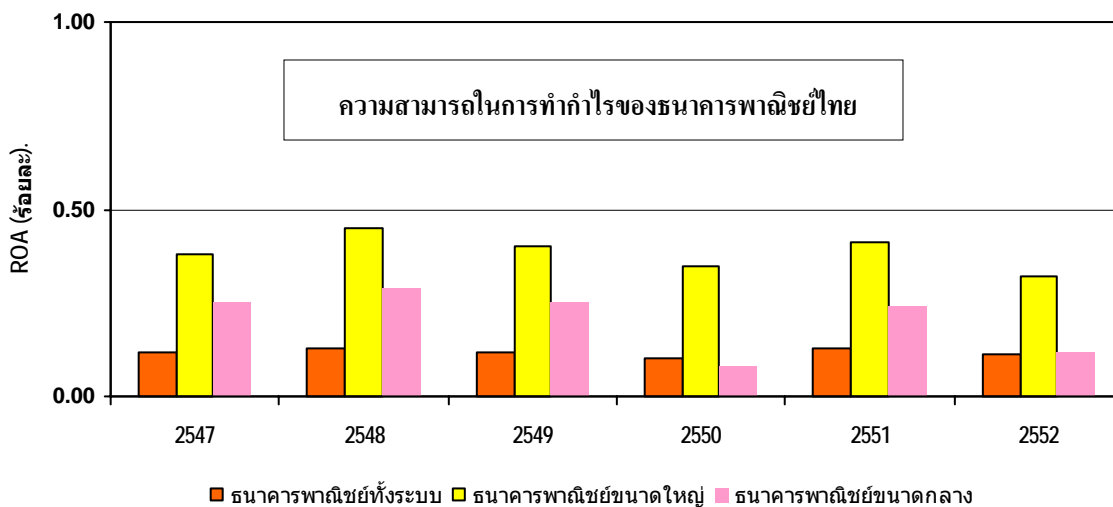
ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่นับเป็นแหล่งเงินทุนเพื่อให้กู้ยืม เพื่อดำเนินกิจกรรม ทางด้านธุรกิจกรรมเป็นแหล่งสำคัญในการระดมเงินออมจากเอกชนและรัฐบาล และนำเงินทุนเหล่านั้นไปให้ธุรกิจเอกชนและรัฐบาลกู้ยืมไปลงทุน จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นว่าธนาคารพาณิชย์ไทยเป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการกำหนดทิศทางการเจริญเติบโตของธุรกิจในอนาคตของธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด

ในช่วงที่ผ่านมา การฟื้นตัวของธุรกิจหลักอย่างสินเชื่อและเงินฝากของธนาคาร ซึ่งการฟื้นตัวของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทยเป็นเพียงช่วงเริ่มต้น ทำให้ยังคงมีความเปราะบาง ขณะที่สภาวะแวดล้อมทางธุรกิจก็ยังคงมีความซับซ้อนอีกหลายประการ อันเป็นปัจจัยในการดำเนินงานที่สำคัญในระยะถัดไป ได้แก่ ประการแรก ปัจจัยเสี่ยงด้านเศรษฐกิจที่ยังคงมีอยู่ทั้งจากความต่อเนื่องของการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก สถานการณ์การระบาดของไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และความไม่แน่นอนทางการเมือง ประการที่สอง การแข่งขันที่รุนแรงระหว่างธนาคารพาณิชย์ โดยเฉพาะในด้านสินเชื่อ ที่มักนำมาสู่การแข่งขันด้านราคา อันจะสร้างข้อจำกัดด้านรายได้ในระยะต่อไป ประการที่สาม ปัญหาด้านคุณภาพหนี้ ที่อาจยังไม่ปรับตัวดีขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งนอกจากจะทำให้ธนาคารพาณิชย์ไทยมีค่าใช้จ่ายในการกันสำรองที่ยังทรงตัวอยู่ในระดับสูง ยังมีผลต่อรายได้ดอกเบี้ยรับแท้จริงจากเงินให้สินเชื่อในภาพรวมได้ ประการที่สี่ แนวโน้มการระดมเงินฝากอาจเข้มข้นมากขึ้น ซึ่งอาจนำมาสู่การแข่งขันออกผลิตภัณฑ์เงินฝากโครงการพิเศษที่เสนออัตราดอกเบี้ยสูงกว่าเงินฝากประจำทั่วไป อันเป็นการเพิ่มภาระด้านต้นทุนดอกเบี้ยจ่ายให้กับธนาคารพาณิชย์ และประการสุดท้าย คือ อัตราผลตอบแทนจากสภาพคล่องยังคงอยู่ในระดับต่ำ และอัตราดอกเบี้ยนโยบายยังไม่ปรับตัวเพิ่มขึ้น ทำให้การรักษาความสามารถในการทำกำไรในภาพรวม ยังคงขึ้นอยู่กับการขยายเงินให้สินเชื่อและเงินฝากเป็นสำคัญ

1.1 ความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมธนาคารมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง ทำให้ความสามารถในการทำกำไรแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มธนาคาร กล่าวคือในกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่ มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ เฉลี่ยอยู่ที่ 0.41 ซึ่งเป็นภาวะที่เศรษฐกิจชะลอตัว ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลางมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ เฉลี่ยอยู่ที่ 0.24 ซึ่งเมื่อเทียบกับธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบที่มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ เฉลี่ยอยู่ที่ 0.13 จะเห็นได้ว่าธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ และธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลาง มีค่าเฉลี่ยของอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์สูงกว่าของทั้งอุตสาหกรรม ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลางและขนาดใหญ่

ในปี 2552 ไตรมาส 2 ค่าเฉลี่ยอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ไทยเริ่มมีการปรับตัวเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากรัฐบาลใช้มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจซึ่งจะเริ่มเห็นผลของมาตรการในช่วง 2552 ไตรมาส 2 ว่าภาวะเศรษฐกิจเริ่มมีการฟื้นตัวดีขึ้น

จะเห็นได้ว่าการที่กลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เพิ่มขึ้นและเป็นสัดส่วนสูงกว่าธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลางแสดงถึงความสามารถในการบริหารสินทรัพย์และความได้เปรียบจากการประหยัดต่อขนาด ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลางมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ต่ำกว่าทั้งนี้เพราะการบริหารสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลางประสบกับปัญหาในการดำเนินงานที่ทำให้ได้รับผลตอบแทนต่ำ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยในแต่ละขนาดจะแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากความสามารถในการบริหารสินทรัพย์ที่จะสร้างรายได้และผลตอบแทนที่แตกต่างกัน

1.2 ภาพรวมโดยทั่วไปของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย

จากการศึกษา (พิจารณาได้จากตารางที่ 1) พบว่า

1) อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อสินทรัพย์รวม (RATIOL) ธนาคารขนาดใหญ่มีอัตราส่วนของเงินให้สินเชื่อต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 68.26% และธนาคารขนาดกลางเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 69.89% สามารถอธิบายได้ว่าเงินให้สินเชื่อของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยมีปริมาณสูง ถ้าพิจารณาในกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่จะมีส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อมากกว่าธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลาง ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่จึงมีปริมาณธุรกิจมากกว่าธนาคารขนาดกลาง ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรได้มากขึ้น ในขณะที่ธนาคารขนาดกลางจะต้องพยายามเพิ่มส่วนแบ่งตลาดให้มากขึ้นเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำกำไร อย่างไรก็ตามการบริหารสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ไทยต้องเผชิญกับการแบกรับความเสี่ยงจากการปล่อยสินเชื่อในกรณีที่เกิดสินเชื่อไม่มีคุณภาพ เพราะฉะนั้นความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยมีได้อยู่ที่ปริมาณสินเชื่อเท่านั้นแต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพสินเชื่อด้วย

2) อัตราส่วนเงินกู้ยืมต่อเงินให้สินเชื่อ (BOLOAN) ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่จะมีสัดส่วนอัตราส่วนเงินกู้ต่อเงินให้สินเชื่อน้อยกว่าในธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลางซึ่งทำให้ต้นทุนในกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่มีสัดส่วนน้อยกว่าธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลางด้วยเช่นกัน ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่มีส่วนแบ่งการตลาดที่มีสัดส่วนสูงกว่าธนาคารพาณิชย์ไทยในทุก ๆ กลุ่ม เพราะมีจำนวนสาขาทั่วประเทศทำให้สามารถระดมเงินฝากได้มากกว่าธนาคารพาณิชย์ไทยในกลุ่มขนาดอื่นจึงไม่ต้องพึ่งพาเงินกู้ยืมมากนัก

3) ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย (SP) ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลาง อย่างไรก็ตามแนวโน้มส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยจะลดลงในทุกกลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทยเนื่องจากภาวะการแข่งขันระหว่างธนาคารพาณิชย์ค่อนข้างสูง

4) ส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อ (MKS) ผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับส่วนแบ่งการตลาด ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่มีสัดส่วนส่วนแบ่งการตลาดด้านสินเชื่อโดยเฉลี่ยร้อยละ 19.50 % ของระบบธนาคาร ขณะที่ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลางมีส่วนแบ่งการตลาดเฉลี่ยเพียงร้อยละ 8.08 % ตามลำดับ ถ้าจะพิจารณาในแต่ละกลุ่มของธนาคารพาณิชย์ไทยแล้วจะเห็นได้ว่ากลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่มีส่วนแบ่งการตลาดสูงกว่ากลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลางทำให้ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่มีปริมาณธุรกิจที่

มากกว่าธนาคารในกลุ่มอื่น ๆ ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลางจะต้องพยายามเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดให้เพิ่มขึ้นโดยการนำบริการทางการเงินอื่นเข้ามาช่วยเสริมรายได้ของธนาคาร

5) สัดส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการ (FBI) รายได้ของธนาคารพาณิชย์นอกจากเป็นรายได้จากดอกเบี้ยแล้ว ธนาคารพาณิชย์ยังมีรายได้จากรายได้ที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยประกอบไปด้วยรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการ ถึงแม้ว่ารายได้จากค่าธรรมเนียมมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตลอด แต่เมื่อพิจารณาจากอัตราส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการต่อรายได้ทั้งหมด ในช่วงที่ผ่านมาธนาคารยังมีรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการไม่แตกต่างกันเมื่อเทียบกับรายได้หลักอย่างการให้สินเชื่อ ในช่วงปี 2547 – 2550 มีการแข่งขันกันค่อนข้างรุนแรงทำให้ธนาคารพาณิชย์ไทยหลายธนาคารต้องหันมาพึ่งรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการเพิ่มขึ้น โดยเป็นการให้บริการทางการเงินในรูปแบบต่างๆ เช่น ค่าธรรมเนียมบัตร ATM ค่าธรรมเนียมบัตรเครดิต และค่าธรรมเนียมในการให้บริการโอนเงิน เป็นต้น ธนาคารขนาดใหญ่มีสัดส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการเพิ่มขึ้นกว่าธนาคารขนาดกลาง อันเนื่องมาจาก จำนวนสาขาและความสะดวกในการใช้บริการ รวมไปถึงเทคโนโลยีซึ่งมีผลต่อการเลือกใช้บริการธนาคารขนาดใหญ่มากกว่าธนาคารขนาดกลาง ทำให้ธนาคารขนาดใหญ่มีโอกาสในการทำกำไรได้มากกว่าธนาคารขนาดกลาง ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลางมีนโยบายในการให้บริการทางการเงินเพิ่มขึ้น โดยรายได้ค่าธรรมเนียมและบริการจะทวีความสำคัญมากขึ้นในทุกกลุ่มธนาคาร เพราะเป็นรายได้มีอัตราการเติบโตสม่ำเสมอ

6) อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมด(OEI) ตามโครงสร้างด้านรายจ่ายในการบริหารงานของธนาคารพาณิชย์ ธนาคารมีค่าใช้จ่ายในด้านการบริหารงานหรือค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่ดอกเบี้ย ซึ่งประกอบไปด้วย ค่าใช้จ่ายบุคลากร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์ ค่าภาษีอากร ค่าธรรมเนียมและบริการและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ซึ่งจากงบกำไรขาดทุนพบว่าค่าใช้จ่ายในด้านบุคลากรจะเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุด ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานที่จะนำมาคำนวณเป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคารเป็นอัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมด ในปี 2547 – 2552 ธนาคารขนาดใหญ่จะบริหารค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้ดีกว่าธนาคารขนาดกลางทั้งนี้เพราะอัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมดของธนาคารขนาดกลางปรับตัวสูงขึ้น อันเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายในการขยายจำนวนสาขาของธนาคารมากขึ้น

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของ ธนาคารพาณิชย์ไทย แต่ละกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย)

หน่วย: ร้อยละ

ปัจจัย	ธนาคารพาณิชย์ไทย	กลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทย ขนาดใหญ่	กลุ่มธนาคารพาณิชย์ ไทยขนาดกลาง
RATIOL	74.22	68.2565	69.8925
BOLOAN	8.57	5.4735	10.817
SP	0.3	0.933	0.708
FBI	13.23	14.833	11.5025
MKS	-	19.50	8.08
OEI	40.02	36.985	51.0995

ที่มา จากการคำนวณ โดยใช้ข้อมูลจากงบการเงินของธนาคารพาณิชย์

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไร

การทดสอบโดยใช้วิธีการทางเศรษฐมิติ โดยใช้รูปแบบสมการถดถอยเชิงซ้อน เพื่อทดสอบปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความสามารถในการทำกำไรหรืออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของธนาคารพาณิชย์ไทยในแต่ละกลุ่ม ได้ผลการศึกษาดังนี้

สมการที่ 1 ธนาคารพาณิชย์ไทยที่ระบบ

$$\text{ROA} = -0.0032 + 0.0009 \text{RATIOL} - 0.0067 \text{BOLOAN} - 0.1086 \text{SP} + 0.0295 \text{FBI} - 0.008 \text{OEI}$$

$$(-0.015) \quad (0.231)** \quad (-1.099)* \quad (-0.323)* \quad (2.535)** \quad (-2.334)**$$

$$R^2 = 0.7061 \quad F = 3.3048 \quad N = 20$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 ** มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ***นัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01

ผลการทดสอบพบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ 70.61%
($R^2 = 0.706185$) มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 ($F=3.304823$)

สำหรับตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของธนาคารพาณิชย์ไทยได้แก่ สัดส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการต่อรายได้ทั้งหมด อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมด อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อสินทรัพย์รวม ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 อัตราส่วนเงินกู้ยืมต่อเงินให้สินเชื่อ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมุติฐานที่กำหนด ยกเว้น ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยที่มีเครื่องหมายตรงข้ามกับสมมุติฐานที่กำหนด

สมการที่ 2 ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ (4 ธนาคาร) ประกอบด้วย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

$$\text{ROA} = -1.4162 + 0.0406 \text{RATIOL} - 0.0102 \text{BOLOAN} - 0.0822 \text{SP} - 0.0497 \text{MKS} + 0.0161 \text{FBI}$$

$$(-1.952) \quad (3.147)*** \quad (-1.514)* \quad (-0.567)* \quad (-1.503)* \quad (0.841)*$$

$$-0.0091 \text{OEI}$$

$$(-1.320)*$$

$$R^2 = 0.7439 \quad F = 3.2282 \quad N = 20$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 ** มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ***นัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01

ผลการทดสอบพบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ 74.39 %
($R^2 = 0.743947$) มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 ($F=3.228276$)

สำหรับตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม ของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ได้แก่ อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อสินทรัพย์รวม ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 อัตราส่วนเงินกู้ยืมต่อเงินให้สินเชื่อ สัดส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการต่อรายได้ทั้งหมด อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมด ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมุติฐานที่กำหนด ยกเว้น ส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อและส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยที่มีเครื่องหมายตรงข้ามกับสมมุติฐานที่กำหนด

การที่ส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อมีเครื่องหมายไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อาจมีสาเหตุมาจากคุณภาพหนี้หรือความสามารถในการชำระหนี้ต่ำ ซึ่งส่งผลให้ความสามารถในการทำกำไรลดลง และการที่ส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยมีเครื่องหมายตรงข้ามกับสมมุติฐานที่กำหนด อาจเป็นเพราะในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีการแข่งขันด้านอัตราดอกเบี้ยสูง เพราะต้องการรักษาฐานของลูกค้า โดยจะให้ผลตอบแทนหรือดอกเบี้ยเงินฝากแก่ลูกค้าบางกลุ่มในอัตราที่สูง และคิดดอกเบี้ยเงินให้สินเชื่อในอัตราต่ำ ทำให้ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ต้องรับภาระต้นทุนทางการเงินที่สูง ส่งผลให้ความสามารถในการทำกำไรลดลง

สมการที่ 3 ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลาง (4 ธนาคาร) ประกอบด้วย ธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำกัด (มหาชน) ธนาคารทหารไทยจำกัด (มหาชน) ธนาคารนครหลวงไทยจำกัด (มหาชน) และธนาคารธนชาตจำกัด (มหาชน)

$$\text{ROA} = -2.7592 - 0.0508 \text{RATIOL} + 0.203\text{BOLOAN} + 1.566\text{SP} + 0.9117\text{MKS} - 0.3012 \text{FBI} - 0.0169 \text{OEI}$$

$$(-0.454) \quad (-0.539) \quad (1.809) \quad (0.803) \quad (1.968)^{***} \quad (-1.183) \quad (-1.637)^{**}$$

$$R^2 = 0.5486 \quad F = 1.0228 \quad N = 20$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 ** มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ***มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01

ผลการทดสอบพบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ 54.86 %
($R^2 = 0.548614$) มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 ($F = 1.022874$)

สำหรับตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลาง ได้แก่ ส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย , อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมด ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมุติฐานที่กำหนด

การที่อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมดมีเครื่องหมายไม่สอดคล้องกับสมมุติฐาน อาจเป็นเพราะต้นทุนในการให้บริการหรือต้นทุนของค่าธรรมเนียมต่อการให้บริการธุรกรรมทางธนาคารสูงกว่าค่าธรรมเนียมที่ได้รับจริง ซึ่งธนาคารขนาดกลางจะมีต้นทุนดังกล่าวสูงกว่าธนาคารขนาดใหญ่เนื่องจากธนาคารขนาดใหญ่มีผลมาจากการประหยัดต่อขนาดด้วยอีกนัยหนึ่ง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความสามารถในการทำกำไรในช่วงปี 2547 ถึงไตรมาส 2 ของปี 2552 พบว่าธนาคารพาณิชย์ไทย ขนาดใหญ่มีความสามารถในการทำกำไรสูงกว่าธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลางและธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ อย่างไรก็ตามธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยทำหน้าที่ในการระดมเงินฝากและนำไปให้สินเชื่อแก่ผู้ที่ต้องการเงินทุน ซึ่งเงินให้สินเชื่อและเงินฝากเป็นรายได้และรายจ่ายหลักของธนาคารพาณิชย์ที่จะบ่งบอกถึงความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ได้ ความสามารถในการทำกำไรจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับการบริหารสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์เพื่อก่อให้เกิดผลตอบแทนในรูปแบบกำไร

บทความนี้เสนอผลการศึกษา ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ และธนาคารพาณิชย์ไทยแยกกลุ่มตามขนาดสินทรัพย์ ได้แก่ ธนาคารขนาดใหญ่ ธนาคารขนาดกลาง ยกเว้น ธนาคารขนาดเล็ก(อันเนื่องมาจากข้อมูลทางการเงินของธนาคารขนาดเล็กไม่มีความต่อเนื่อง) โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square : OLS) ซึ่งได้ผลสรุปดังนี้

ธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ สัดส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียม / บริการต่อรายได้ทั้งหมด อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมด อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนเงินกู้ยืมต่อเงินให้สินเชื่อ โดยทุกปัจจัยมีผลกระทบในทิศทางเดียวกันกับสมมุติฐานที่กำหนด ยกเว้น ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยที่พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับสมมุติฐานที่กำหนดไว้

ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนเงินกู้ยืมต่อเงินให้สินเชื่อ สัดส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการต่อรายได้ทั้งหมด อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมด ตามลำดับ

ธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ ความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ ส่วนแบ่งตลาด ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมด ตามลำดับ

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่าธนาคารแต่ละกลุ่มได้รับผลกระทบจากปัจจัยแต่ละตัวมากน้อยต่างกัน แต่ปัจจัยหลักๆ ที่ส่งผลกระทบได้แก่ อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมดเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ ปัจจัยรองลงมาได้แก่ สัดส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการต่อรายได้ทั้งหมด ซึ่งพบว่าในภาพรวมของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบและในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่าถ้าถ้าสัดส่วนรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการต่อรายได้ทั้งหมด สูงขึ้น ROA ก็เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะรายได้จากค่าธรรมเนียมมีการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นตลอดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือว่าเป็นรายได้ที่รองลงมาจากการให้สินเชื่อที่เป็นธุรกิจหลักของธนาคาร แต่เมื่อทดสอบธนาคารขนาดกลางกลับพบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะต้นทุนในการให้บริการหรือต้นทุนของค่าธรรมเนียมต่อการให้บริการธุรกรรมทางธนาคารสูงกว่าค่าธรรมเนียมที่ได้รับจริง ซึ่งธนาคารขนาดกลางจะมีต้นทุนดังกล่าวสูงกว่าธนาคารขนาดใหญ่เนื่องจากธนาคารขนาดใหญ่มีผลมาจากการประหยัดต่อขนาดด้วยอีกนัยหนึ่ง

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดและมีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยทุกกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในอดีต ซึ่งชี้ให้เห็นว่าธนาคารต่างๆ ควรให้ความสำคัญในเรื่องการควบคุมและดูแลการบริหารค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในเรื่องบุคลากรและเทคโนโลยี

2. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าเงินให้สินเชื่อเป็นรายได้หลักของธนาคารพาณิชย์ไทย และยังส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ทั้งนี้ ความสามารถในการทำกำไรยังขึ้นอยู่กับคุณภาพหนี้ด้วย ที่ยังไม่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้

3. ในการศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมเพียงความสามารถในการบริหารสินทรัพย์ในรูปของสินเชื่อ ที่คาดว่าจะมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยเท่านั้น แต่ความสามารถในการทำกำไรไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารสินทรัพย์เพียงอย่างเดียว ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้ เช่น การบริหารหนี้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้ยังมีได้คำนวณตัวแปรบางตัวที่อาจมีผลกระทบต่อกำไรสุทธิของธนาคารพาณิชย์ไทย ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ เช่น คุณภาพของหนี้ เป็นต้น

2. การศึกษาที่เน้นการลงทุนในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทย ควรพิจารณาความสามารถในการทำกำไรจากดัชนีตัวอื่น นอกเหนือจากอัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม

บรรณานุกรม

- จอมขวัญ (2547) ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย ขนาดใหญ่_ภาค
นิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- ทิพากร บุญสุวรรณ (2542). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของธนาคารพาณิชย์
ไทย : กรณีศึกษา ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- ธนาคารแห่งประเทศไทย(2552). ภาวะเศรษฐกิจปี 2547-2552 รายงานเศรษฐกิจและการเงินปี/2547-2552,กรุงเทพฯ
- นิตยา ฐาปนาชีวะกิจ(2544). ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ก่อนเกิด
วิกฤตเศรษฐกิจ และขณะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ระหว่างปี 2537 – 2541. ภาคนิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหา
บัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- เพชร ชุมทรัพย์. (2539). หลักการลงทุน พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วุฒิกกร บำเพ็ญนรกิจ(2538) ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์, วิทยานิพนธ์
เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- Gujarati,Damodar N. BASIC ECONOMICS, 3rd edition (1995) .SINGAPORE : Mcgraw-Hill INC
- Stephen A. Ross,(1998). **Corporate Finance** Hardcover, McGraw-Hill College ,July 1998